Commissie Bos, Subcommissie II (Van de Financiën)
NA Commissie Herziening Grondwet 1914-1916, inv.nr. 2.

Kort overzicht van het verhandelde en de besluiten in de 8ste vergadering der Subcommissie, gehouden op Donderdag 4 November 1915, des ochtends te 11½ uur in het gebouw van het Departement van Binnenlandsche Zaken.
Voorzitter: de Heer De Meester.
Aanwezig alle leden, nl. met den Voorzitter, de Heeren Van Veen, Ter Laan, Van der Molen en Ketelaar, benevens de Secretaris der Subcommissie, De Jonge.

De notulen der 7e vergadering, van 28 Mei 1915, worden door den Voorzitter gelezen en goedgekeurd.

Ontwerp-wedderegeling
De Heer Van Veen herinnert er aan, dat de Heer Ter Laan en spreker, die de uitwerking van de ontwerp-wedderegeling op zich hadden genomen, na het bedrag gevonden te hebben, hetwelk die regeling zal kosten, ook hebben nagegaan hoeveel thans voor het salaris wordt betaald. Voor het bijzonder onderwijs is dit niet bekend, maar in aanmerking nemende, dat bij het openbaar onderwijs aan 16.821 leerkrachten ƒ19.810.000 wordt betaald, en dat het bijzonder onderwijs 11.381 leerkrachten telt, heeft men deze salarissen naar die evenredigheid geschat op ƒ12.950.000,-. Spreker heeft deze getallen nog eens nauwkeurig, zonder afronding, berekend en komt dan voor het openbaar onderwijs op ƒ19.884.000,-
voor het bijzonder onderwijs op ƒ13.392.000,-
totaal ƒ33.276.000
Hij wil dit afronden op ƒ33.250.000,-, en constateert dat dan toch het meerdere met ƒ500.000 moet worden verhoogd, en alzoo gebracht op ƒ.800.000 <Gewijzigd in: en constateert dat dus de tegenwoordige uitgaven ƒ500.000 hooger zijn dan de berekening van den Secretaris aangaf>.
De Voorzitter wijst er op, dat men niet slechts dient te weten, wat aan salarissen volgens de ontworpen regeling méér moet worden betaald doch ook wat deze regeling voor den Staat aan hoogere uitgaven medebrengt. Uit de begrooting voor 1916 neemt spreker dan te zamen:

de kosten van art. 48		ƒ12.670.000,-
,, ,, ,,	art. 59	ƒ 9.285.000,-
,, ,, ,,	de gezinstoelage	ƒ 560.000,-
,, ,, ,,	den verrekeningspost van art. 48	ƒ 100.000,-
		ƒ22.615.000,-

Volgens de berekeningen, thans voor ons liggende, is noodig ƒ39.500.000. alzoo ± 17 millioen méér voor den Staat.
Spreker wil daarom wel trachten nog eenige bezuiniging aan te brengen, door bijv. de akten l, m, en n niet met ƒ150,-, doch met ƒ100,- te bezoldigen.
De Heer Van Veen kan zich daar ook mede vereenigen. Bovendien vindt spreker, dat een onderwijzer, die geen hoofdakte behaalt, komt op een te hoog bedrag. Spreker wil hem de laatste periodieke verhooging onthouden, zoodat zijne maxima zijn ƒ1100,-, ƒ1275,-, ƒ1425,- en ƒ1575,-.
De Voorzitter herinnert er aan, dat ook de ordebroeders en -zusters niet overeenkomstig deze regeling behoeven bezoldigd te worden. Blijkens blz. 81 der

Huygens ING, Grondwetscommissies 1883-1983
1913 Commissie-Bos, notulen, subcommissie 2 financ, 1915-11-04
NL-HaNA, Staatscie. Onderwijs, 2.04.48.02, inv.nr. 2
http://resolver.huygens.knaw.nl/inventaris/grondwet/zoeksgids/

Notulen, kon de Heer Nolens zich er mede vereenigen, dat hun geen periodieke verhoogingen worden verleend; wèl de standplaatstoelage.
De Heer Ketelaar zou wel aan de onderwijzeressen een gelijk maximum willen geven als aan de onderwijzers, maar hij zal thans op deze zaak niet terugkomen. Wel vindt spreker de bijslag van *f*700,- voor het hoofdschap in de hoogste 2 klassen der tabel te hoog.
De Voorzitter vraagt thans, of men voor de akten l, m, en n *f*100,- in plaats van *f*150,- zal bepalen.
De Heer Ter Laan herinnert aan de betere opleiding, die de onderwijzers in de toekomst zullen krijgen; toch zal men hier te lande steeds voor de taalakten afzonderlijk moeten betalen.
Spreker wil dit dan goed betaald zien, en acht *f*150,- niet te hoog. Evenwel moet de Staatscommissie hieromtrent de eindbeslissing nemen; spreker kan ook wel met *f*100,- tevreden zijn.
De Heer Ketelaar acht *f*100,- ook voldoende. Nu de muloscholen zich in de richting van vakonderwijs zullen ontwikkelen, komen er meer onderwijzers die de 3 taalakten bezitten.
De Heer Van der Molen acht de geheele salarisregeling royaal ontworpen; daarom vindt hij *f*100,- hier voldoende.
De Voorzitter vindt *f*150,- niet te veel, maar er moet van het totaal wat af, als men let op de 17 millioen meer voor den Staat.
Aangenomen is derhalve om de akten voor l, m. en n ieder met *f*100,- te bezoldigen.
De berekende kosten voor die vakken waren:

voor de onderwijzers	*f*985.800,-
,, ,, hoofden	*f*403.650
totaal	*f*1.389.450,-
Af 1/3 =	*f* 463.150,-
	f 926.300,-

De bezuiniging bedraagt dus uit dezen hoofde *f*463.150,-
De Heer Ketelaar gevoelt niet veel voor het denkbeeld van den Heer Van Veen om den onderwijzers zonder hoofdakte de laatste verhooging te onthouden.
Er zijn er veel, die geen hoofdakte, maar wel een taal- of teekenakte behalen. Het is hard voor hen, om behalve de *f*200,- ook nog de laatste verhooging te moeten missen. Bovendien is het een afloopend aantal, daar de nieuwe opleiding geen onderwijzers zonder hoofdakte kent. Ook reeds nu is het aantal onderwijzers zonder hoofdakte boven 13 dienstjaren zeer gering, al kan men het niet uit de verschafte gegevens afleiden.
De Heer Van der Molen is het met den Heer Ketelaar eens; het geldt hier een overgangstoestand. Overigens zou spreker er uit bezuinigingsmotief wel voor gevoelen.
De Heer Ter Laan kan met de beide laatste sprekers meegaan. Bovendien wordt dan het verschil met hen, die wèl de hoofdakte bezitten te groot, nl. *f*300,- volgens de laagste en *f*325,- volgens de hoogste categorie der tabel.
De Heer Van Veen trekt zijn voorstel in.
De Voorzitter bespreekt thans de mogelijkheid van bezuiniging op den bijslag voor de hoofden.
De Heer Ketelaar zou de scholen, naar gelang van het aantal leerlingen slechts in 2 groepen willen verdeelen, nl. met 200 of minder leerlingen, en boven 200 leerlingen; dan kan de laatste kolom van den voorgestelden bijslag vervallen.
De overige Heeren vereenigen zich hiermede.

Uit dien hoofde wordt bezuinigd (zie Staat H)
92 + 519 = 611
86 + 303 = 389
197 + 365 = 562
1562 x *f*100
= *f*156.200

De Voorzitter stelt thans aan de orde de bezoldiging van kloosterbroeders en -zusters. In overeenstemming met hetgeen de Heer De Savornin Lohman op blz. 81 den notulen zeide, en waarmede de Heer Nolens instemde, zouden zij geen periodieke verhoogingen ontvangen.
Derhalve is hunne bezoldiging volgens de 4 aangenomen groepen *f*600,-, *f*650,-, *f*675,- en *f*700,- vermeerderd met (eventueel) *f*200,- voor de hoofdakte, 3 x *f*100,- voor de vakken l, m, en n, en den bijslag als schoolhoofd.
De Heer Ter Laan wil niet meer geven dan de werkelijke kosten van deze onderwijzers; hij schat dat, ruim genomen, op *f*600,- voor hunne vereeniging.
Deze krijgt dan de 100%; anders zal men in het land geen verzoening bereiken.
De Voorzitter merkt op, dat in het doen vervallen van de verhoogingen een systeem zit, maar in een onderzoek naar hetgeen deze onderwijzers aan hun klooster kosten kan men z.i. niet treden. Zooals het thans wordt voorgesteld is het gebaseerd op een grondslag, die instemming vond bij de R.K. leden der Staatscommissie.
De overige Heeren vereenigen zich met het voorstel. Het blijkt, na verschillende besprekingen, zeer moeilijk om het bedrag der besparing uit desen hoofde eenigszins te ramen. Ten slotte komt men tot het volgende: De tractementen voor een onderwijzer varieeren van *f*600 tot *f*1700; het gemiddelde is *f*1150. De tractementen voor eene onderwijzeres varieeren van *f*600 tot *f*1400; het gemiddelde is *f*1000,-
Dus kosten 668 onderwijzers x *f*1150= *f*768.200,-
en ,, 2371 onderwijzeressen x *f*1000= *f*2.371.000,-
*f*3.139.200,-
Het gemiddelde zonder verhooging is *f*650,-
Dus 3039 kloosterlingen x *f*650 =*f*1.975.350,-
minder *f*1.163.850,-
Vermoedelijk is dit te ruim gerekend, zoodat de Subcommissie de besparing schat op *f*900.000,-
Totaal der aangebrachte bezuinigingen *f*469.150,-
*f*156.200,-
*f*900.000,-
*f*1.519.350,-
[ttel] *f*1.500.000,-
Derhalve zijn de kosten in totaal te ramen op *f*39.500.000,- - *f*1.500.000,- = *f*38.000.000, dus 6 millioen meer dan thans.

De Voorzitter wenscht nog aan de Staatscommissie aan te bevelen een overgangsmaatregel, inhoudende, dat in de gemeenten, waar het bestaande onderwijzerssalaris hooger is dan hetgeen thans wordt voorgesteld, de betrokkenen in het genot van dat hoogere salaris blijven, welke vermeedering komt ten laste van de gemeente.
Dienovereenkomstig besloten.

De exploitatie-kosten

De Voorzitter stelt thans aan de orde zijn voorstel nopens de exploitatie-kosten.
Uit gegevens, die aan de leden vroeger zijn rondgezonden, is gebleken, dat een gemiddelde naar de klasse der personeele belasting geen oplossing zou brengen. De bedragen liepen te zeer uiteen. Vandaar het voorstel, dat spreker thans heeft ingediend.
Wordt dit ingediend, dan moet op blz. 2 der ontwerp-bouwregeling (regel 12 v.o.) gelezen worden "uit de gemeente-kas", in plaats van "uit 's Rijks kas". Voor de kosten van dagelijksch onderhoud zou spreker een abonnement willen geven bij de gemeente, vandaar sub a van art. I.
De Heer Van Veen bespreekt het geval, dat de bijzondere school nieuwe schoolmeubelen moet aanschaffen. Is dit niet in hetzelfde jaar op de openbare school noodig, dan ontvangt de bijzondere school veel te weinig vergoed.
De Voorzitter erkent dit bezwaar.
Aanvankelijk wil spreker het woord "eerste" in de uitdrukking "kosten van eerste inrichting" bij de bouwregeling doen vervallen, maar vermits hiernaar de waarborgsom wordt berekend, komt hij daarvan terug.
Besloten wordt op blz. 3 den bouwregeling aan het slot van a in te lasschen: "De kosten van aanschaffing van nieuwe schoolmeubelen komen ten laste van de gemeente." In een toelichtend woord dient er dan op gewezen te worden, dat een K.B. moet bepalen, wat onder "schoolmeubelen" is te verstaan.
Art. I letter b der expl.kosten wordt dan gelezen: "kosten voor het onderhouden der schoolmeubelen en voor het aanschaffen en onderhouden der schoolboeken" enz.
De Heer Ter Laan zou gaarne het slot aan letter g willen geschrapt zien. Hiertoe wordt besloten.
De Heer Ketelaar vraagt, of schoolvoeding en schoolkleeding ook valt onder letter g? Beter ware het er een afzonderlijk punt van te maken.
De Heer Van Veen is het daar mede eens. De Voorzitter stelt dan voor achter e te lezen: f. kosten ter bevordering van het schoolbezoek, als bedoeld in art. 35 der Leerplichtwet.
Aldus wordt besloten.
Art. II wordt goedgekeurd.
Art. III Op verzoek van den Heer Ter Laan wordt hier nog het woord "openbare" ter verduidelijking ingevoegd.
Spreker vindt ook de uitdrukking: "gemeente van ongeveer gelijke beteekenis" niet fraai, maar g is reeds in de bouwregeling opgenomen; men kan er in pleno over spreken.
Art. IV. De Heer Ketelaar acht de verrekening na de sluiting der gemeenterekening wel wat lang, maar erkent, dat het de eenige oplossing is. Bovendien is het alleen den eersten keer wat lastig.
Art. V. De Heer Ter Laan zou in plaats van den inspecteur van het L.O. hier den schoolopziener een recht van beroep willen geven, omdat deze de scholen meer van nabij kent.
De Heer Van Veen zegt, dat de schoolopziener den inspecteur op het geval opmerkzaam kan maken. Besloten wordt het artikel niet te wijzigen. In pleno kan de Heer Ter Laan dan nog met zijn denkbeeld komen.
Aangezien hiermede de taak der Subcommissie is afgeloopen, sluit de Voorzitter de vergadering.